

İmam-ı Ahmed Rabbani

İmam-ı Ahmed Rabbani hazretleri, Hindistan'da yetişen en büyük veli ve âlim. Ariflerin ışığı, velilerin önderi, İslam'ın bekçisi, Müslümanların baş tacı, müceddid, müctehid ve İslam âlimlerinin gözbebeğidir. Silsile-i aliyenin yirmi üçüncüsüdür.

1563 yılında Hindistan'ın Serhend (Sihrend) şehrinde doğdu. İmam-ı Rabbani ismiyle tanınmıştır. İmam-ı Rabbani, Rabbani âlim demek olup, kendisine ilim ve hikmet verilmiş, ilmi ile amel eden, ilim ve amel bakımından eksiksiz ve kâmil, olgun âlim demektir. Hicri ikinci bin yılının müceddidi (yenileyicisi) olmasından dolayı Müceddid-i elf-i sani, ahkam-ı İslamiye ile tasavvufu birleştirmesi sebebiyle, Sıla ismi verilmiştir. Hazret-i Ömer'in soyundan olduğu için, Faruki nesebiyle anılmış, Serhend şehrinde olduğu için de oraya nisbetle, Serhendi denilmiştir.

Bütün bu vasıflarıyla birlikte ismi, imam-ı Rabbani Müceddid-i elf-i sani Şeyh Ahmed-i Faruki Serhendi'dir.

Babası ve dedelerinin hepsi, zamanlarının büyük âlimleri, salih ve faziletli kimseleri idiler. Babası Abdülehad Efendi din ve fen ilimlerinde yetişmiş, tasavvufta da en son mertebeye ulaşmıştı.

İlk tahsiline, babasından ders alarak başladı. Babasından okuyup Arapçayı öğrendi. Küçük yaşta Kur'an-ı kerimi ezberledi. İlimin çoğunu babasından, bir kısmını da zamanının meşhur âlimlerinden öğrendi. Babasından ders aldığı sırada, çeşitli ilimlere ait küçük kitapları ezberledi. Babasından aldığı dersleri tamamlayınca, Siyalkut şehrine gidip orada, Mevlana Kemaleddin Keşmiri'den ilim öğrendi. Mevlana Kemaleddin meşhur âlim Abdülhakim-i Siyalkuti'nin de hocası olup, zamanının en yüksek âlimi idi. Bazı hadis kitaplarını da Şeyh Yakub-ı Keşmiri'den okudu.

Kadı Behlul-i Bedaşani'den; hadis, tefsir ve bazı usul ilimlerinde icazet, diploma aldı. On yedi yaşında iken tahsilini tamamlayıp, bütün ilimlerden icazet aldı. Tahsili sırasında, Kadiri ve Çeşti büyüklerinin kalblerindeki feyz ve lezzeti babasından aldı. Babası hayatta iken, talebelere ilim öğretmeye başladı.

Bu sırada; **Risalet-üt-Tehliliyye, Redd-i Revafid, İsbat-ün-Nübüvve** adlı eserlerini yazdı. Edebiyata çok meraklı olup, fesahatı ve belagatı, sürat-i intikali, zekasının şiddeti herkesi hayrette bırakıyordu.

Bu kadar ilmi ve herkesin üstünde olgunluğu, tevazusu ile birlikte kalbi, Ahrariyye, Nakşibendiye büyüklerinin aşkı ile yanıyor, bu yolda yazılmış kitapları okuyordu. Babasının vefatından bir sene sonra, hacca gitmek üzere Serhend'den yola çıktı. Bu yolculuğunda Delhi'ye varınca, orada tanıdıklarından ve Muhammed Bakibillah hazretlerinin talebelerinden olan Mevlana Hasan Keşmiri ile görüştü. Mevlana Hasan Keşmiri, onu hocasının huzuruna götürüp, tanıştırmak istedi ve; "Bugün Ahrariyye yolunda bu ülkede başka böyle büyük bir zat yoktur. Taliblerin onun bir nazarıyla bakışıyla kavuştukları manevi derecelere günlerce çekilen çileler ve çeşitli riyazetlerle nefsin istediklerini yapmamakla kavuşmak mümkün değildir" dedi.

İmam-ı Rabbani hazretleri, daha önce mübarek babasından da Ahrariyye yolunun ve bu yolda bulunanların üstünlüklerini ve kıymetini duymuştu. Bu yolun büyüklerinin kitaplarını okuyup onların güzel hallerini bildiği için; "Bu Hicaz yolunda, böyle büyük bir âlimden, bu büyükler yolunun zikir ve usullerini almaktan daha iyi ne olur?" diyerek Muhammed Bakibillah hazretlerinin huzuruna gitti. Huzuruna girince kalbinde bir nur parladı. Mıknatıs iğneyi çeker gibi çekildi. Kalbi şimdiye kadar hiç duymadığı, bilmediği şeylerle doldu. Hacdan sonra uğrayıp istifade etmeyi niyet etti ise de, kalbindeki sevgi ve arzu, kendisini bırakmadı. Ertesi gün huzuruna gelip, Ahrariyye feyzine kavuşmak şevkini arzusunu bildirdi ve hizmetinde kaldı. Edeple ve can kulağı ile sözlerine ve hallerine bağlandı. Üstadının da lütuf ve himmeti ile iki ay içinde kimsede görülmeyen hallere kavuştu.

İmam-ı Rabbani hazretleri, Muhammed Bakibillah hazretlerini tanıdıktan sonra, edeple ve can kulağı ile bu hocasının sözlerine ve hallerine bağlandı. Birkaç ay sonra, hocası ona icazet verdi. Böylece tasavvuf ilminde ve hallerinde de yüksek dereceye kavuştuktan sonra, memleketi olan Serhend'e dönmesi emrolundu. Hocası, talebesinden çoğunun yetiştirilmesini de ona bırakıp, onları da arkasından Serhend'e gönderdi. Hocası onun için şöyle buyurdu: **"Kalblere deva, ruhlara şifa olan bu tohumu, Semerkand ve Buhara'dan getirip**

Hindistan'ın bereketli toprağına ekdim. Taliblerin yetişip kemale gelmesi için uğraştım. O, her dereceyi aşip, üstünlüklerin sonuna varınca, kendimi aradan çekip, talebeyi ona bıraktım."

İmam-ı Rabbani hazretleri, memleketine gelince ilim ve edep öğretmeye isteklileri yetiştirmeye ve yükseltmeye başladı. Şöhreti her yere yayılıp, her taraftan aşıkları, onun ilminden ve feyzinden faydalanmaya geliyordu. Talebelerine Beydavi Tefsiri, Sahih-i Buhari, Mişkat-i Mesabih, Avarif-ül-Me'arif, Üsul-i Pezdevi, Hidaye ve Şerh-i Mevakıf gibi bazı din kitaplarını ders olarak mükemmel bir şekilde okuturdu. Ömrünün son zamanlarında dahi talebelerine ilim tahsilini sıkı sıkı emreder, buna çok önem verirdi. Herkesin kalbini ilim ve nur ile dolduruyor, Muhammed aleyhisselamın dinini canlandırıyor ve kuvvetlendiriyordu. Zamanının padişahlarını, vali, kumandan, âlim ve hakimlerini, çok tesirli mektupları ile, dine, sünnet-i seniyyeye teşvik ediyor, çok âlim ve veli yetiştiriyordu.

İmam-ı Rabbani hazretleri bir müddet Serhend'de talebe yetiştirmekle meşgul olup, insanlara doğru yolu anlattıktan sonra, hocasını ziyaret için Delhi'ye gitti. Bir müddet hizmetinde kaldı ve hocası ile çok hoş sohbetleri oldu. Hallerini bulduklarından daha yukarıya götürdüler. Bütün bu lütufları ile çok yüksek hallere, faziletlere kavuşmasına rağmen, hocasına yapılması mümkün olmayan bir edeple davranıyordu. Muhammed Haşim-i Keşmi şöyle anlatmıştır: "Hace Hüsameddin Ahmed'den işittim. Hocam imam-ı Rabbani'yi methedip övdükten sonra; **"Mertebesi yüksek, fazileti çok olmakla beraber, edebe riayette, hocamız Muhammed Bakibillah hazretlerinin talebelerinden hiçbiri, İmam-ı Rabbani gibi değildi. Bunun için bereketler herkesten önce ona nasip oldu"** buyurdu.

İmam-ı Rabbani hazretleri şöyle buyurmuştur.

"Biz dört kişi, hocamız Muhammed Bakibillah hazretlerine hizmette diğerlerinden ilerdeydik. Hepimizin ayrı bir bağlılığı, ayrı bir düşüncesi vardı. Bu fakir yakînen biliyorum ki, böyle bir sohbet ve cemiyet, terbiye ve irşad kaynağı, Peygamber efendimizin zamanından sonra dünyada çok az görülmüştür. Gerçi insanların en hayırlısı olan Resulullah efendimiz zamanında bulunamadık, sohbetine kavuşamadık ama, Muhammed Bakibillah hazretlerinin saadetli sohbetinden de mahrum kalmadık. Bunun için bu büyük nimetin şükrünü yerine getirmek lazımdır. Onun huzurunda herkes kendi bağlılığına, muhabbetine göre bir şeylere kavuştu."

İmam-ı Rabbani hazretleri, hocası Muhammed Bakibillah hazretlerinin ikinci defa huzuruna gidip bir müddet kaldıktan sonra, tekrar memleketine döndü. Bir müddet daha taliblere, isteklilere feyz vermekle meşgul oldu. Bu sırada pek yüksek derecelere kavuştu. Bu hallerini hocasına mektuplar yazarak bildirdi. Bundan sonra üçüncü defa hocasını ziyarete gitti. Bu ziyaretinden sonra Delhi'den Serhend'e dönüp birkaç gün kaldı ve Lahor'a gitti. Lahor şehrinde herkes, imam-ı Rabbani hazretlerinin teşrifini büyük bir ganimet bildi. Talebelerinin en meşhurlarından olan; Mevlana Muhammed Tahir, Hace Muhammed, Mevlana Esgar Ahmed ve Mevlana Ravh Hüseyin gibi zatlar bu sırada talebesi olup, sohbetinde pişip yüksek derecelere kavuştular. İmam-ı Rabbani hazretleri Lahor'da bulunduğu sırada, oranın meşhur âlimleri kendisine çok hürmet ve edep gösterdiler. Nice bilinmeyen ve çözülmesi zor meseleleri ondan sorup doyurucu cevaplar aldılar.

İmam-ı Rabbani hazretlerinin Lahor'daki sohbetleri devam ederken, hocası Muhammed Bakibillah hazretlerinin vefat haberi geldi. Kalblerdeki huzur ve ferahlığın yerini, elem ve keder aldı. Bu haber üzerine, hemen Delhi'ye gidip mübarek kabrini ziyaret etti. Oğullarına ve talebelerinin büyüklerine taziyede bulundu. Muhammed Bakibillah hazretlerinin talebeleri, üzüntülerini ve kalblerindeki elemi, onun terbiyelerinin ve sohbetlerinin bereketleriyle gidermek için, huzurlarına gelip, Muhammed Bakibillah hazretlerine gösterdikleri gibi, imam-ı Rabbani hazretlerine de; muhabbet, hürmet ve teslimiyet gösterdiler. Küçük büyük hepsi onu kabul edip bağlandılar.

İmam-ı Rabbani hazretleri, Serhend'e döndükten sonra, Kadiri tarikatının büyüklerinden olan Şah Kemal Kadiri'nin ruhaniyetinden de icazet almakla şereflendi. Bu icazeti şöyle olmuştur: Bir sabah İmam-ı Rabbani hazretleri talebeleri ile murakabe halinde iken, Şah Kemal'in torunu ve onun bütün kemalatının vekili olan Şah İskender, Kehtel'den gelip, Şah Kemal'in bereketli hırkasını İmam-ı Rabbani hazretlerinin mübarek omzuna koydu. İmam-ı Rabbani gözlerini açınca, Şah İskender'i gördü. Tam bir tevazu ile boyunlarına sarıldı. Şah şöyle dedi: "Birkaç zamandır, hal ve rüyamda dedem Şah Kemal'i görüyorum. Bana, hırkasını size vermemi

emrediyordu. Fakat, onların bu bereketli hırkasını evden çıkarıp, bir başkasına vermek bana çok ağır geliyordu. Ama tekrar tekrar emredince, emirlerine uymak lazım oldu." İmam-ı Rabbani, o hırkayı giyip hususi odasına gitti. Bir müddet sonra odasından çıkınca, en yakın sırdaşlarına, mahremlerine şöyle söyledi: "Hazret-i Şah Kemal'in hırkasını giydikten sonra, şaşılacak çok garip hal zahir oldu. Şöyle ki, hırkayı giydiğim zaman, insanların ve cinlerin seyyidi Abdülkadir-i Geylani'yi, hazret-i Şah Kemal'e kadar devam eden bütün halifeleriyle yanımda gördüm. Hazret-i Gavs-i Rabbani Abdülkadir-i Geylani kalbimi kendi tasarruflarına aldı ve hususi nisbetlerinin ve yollarının nurları ve esrarı beni kapladı. Bense, o hallerin ve nurların denizine gömülüp o denizin dalgıçı oldum. Bir müddet bu halde kaldım. O hallerin beni kapladığı zamanda kalbime; "Beni Ahrariyye büyükleri terbiye ettiler ve işimin esası bu büyüklerin yolunda olmaktır, şimdi başka oluyor" diye geldi. Böyle düşünürken, Ahrariyye yolunun büyüklerinin, hace-i cihan Hace Abdülhalık-ı Goncdüvani'den hocam Hace Bakibillah'a kadar bütün halifelerinin geldiğini gördüm. Benim işim ve icraatım hakkında konuşmaya başladılar. Ahrariyye büyükleri; "Bunu biz terbiye ettik. Bizim terbiyemizle zevke, hale ve kemale erişti" dediler. Kadiri büyükleri (Rahimehümüllah) da; "Daha çocukluğunda bizim ona teveccühümüz vardır. Bizim nimet soframızdan tad almıştır. Şimdi de bizim hırkamızı giymektedir" dediler.

Onlar böyle konuşurken Kübreviyye, Çeştiyye yollarından da birer cemaat geldi. Böylece anlaşmaya vardılar, bundan sonra bu iki şerefli nisbetten de kalbimde, büyük pay, tam bir şevk buldum." İmam-ı Rabbani hazretleri tasavvufta, bu yolların hepsinde talebe yetiştirip feyz verdi.

İmam-ı Rabbani hazretleri, benzeri az yetişen, müstesna bir İslam âlimi ve büyük bir mürşid-i kâmilidir. Peygamber efendimizin vefatından bin sene sonra da İslam düşmanları dine, imana insafsızca saldırmışlardı. Allahü teâlâ kullarına acıyarak, imam-ı Rabbani gibi bir müceddid yarattı. Ona derin ilimler ihsan eyledi. Onun vasıtasıyla din düşmanlarının korkunç saldırısını durdurdu. Hakkı bâtıdan ayırıp, çok kalblerden bâtı kaldırdı. Bu yüce İmamın mektup ve kitapları, insanları gafletten uyandırdı. Dünyaya ışık saldı. Yani Allahü teâlâ onu, Peygamber efendimizden bin sene sonra, din-i İslamı yenilemek ve kuvvetlendirmek için göndermişti.

İmam-ı Rabbani hazretlerinin dine yıllarca yaptığı bu büyük hizmetleri, sağlam, ikna edici delillerle sapık fikirlerinin çürütüldüklerini, Ehl-i sünnet itikadının ve doğru din bilgilerinin yayıldığını, bid'atlerin kalktığını gören bazı sapık kimseler, ona cephe aldılar haset ve iftira etmeye başladılar.

Bunun için bazı kimselerin cefa oklarına, eziyet ve iftiralarına hedef oldu. Nice âlimlerin, fadılların, kâmillerin kendi yollarından ayrılıp, rehberlerini bırakıp, etrafına ve hizmetine koşuşmaları ise, hasetlerini daha da artırdı. İmamı tehlikeye düşürmek için, hilelere başladılar. Mesela, Cüneyd-i Bağdadi, Bayezid-i Bistami gibi büyük meşayih-i aşâğı görüyor diyerek, cahil tabakayı aldattılar. Yüksek meşayihin bildirdiği vahdet-i vücudu inkâr ediyor, diyerek, görüşü kısa kimseleri İmam'dan soğutmaya başladılar. Onu sevenlere de; "Meşayih-i izamı inkâr ediyor, Allahü teâlânın marifetine vasıtasız olarak kavuştum diyor" dediler. Çeşit çeşit iftiralarda bulundular.

O zamanın sultanı Selim Cihangir Hanın devlet adamları, hatta büyük veziri, baş müftüsü ve etrafındakiler Ehl-i sünnet düşmanı idiler. Halbuki imam-ı Rabbani hazretlerinin birçok mektupları ve bilhassa ayrıca yazdığı Redd-i Revafid Risalesi, Eshab-ı kiram düşmanlarını red etmekte, böylelerinin cahil, ahmak ve alçak olduklarını anlatmaktaydı. İmam-ı Rabbani bu risalesini Buhara'da bulunan en büyük Özbek hanı Abdullah Hana yollamıştı. "Bunu İran'da, Şah Abbas-ı Safevi'ye gösterin! Kabul ederse ne iyi, etmezse onunla harb caiz olur" demişti. Kabul etmedi. Harb oldu. Abdullah Han, Herat'ı ve Horasan'daki şehirleri aldı. Buralarını daha evvel Safeviler almıştı. İşte bundan sonra, Hindistan'daki bozuk fırkalar, Eshab-ı kiram düşmanları elele verdiler. Sultana gidip imam-ı Rabbani hazretleri hakkında çeşitli iftiralarda bulunarak şikayet ettiler. Sultan, oğlu Şah Cihanı gönderip, imam-ı Rabbani hazretlerini, evlatlarını ve yetiştirdiği talebelerini çağırıp, hepsini öldürmeye karar verdi. Bunun üzerine Şah Cihan, bir müftü ile yanına gitti. Sultana secde caiz olduğunu gösteren bir fetvayı da götürdü. İmam-ı Rabbani'nin üstünlüğünü biliyordu. "Babama secde edersen seni kurtarabilirim" deyince, imam-ı Rabbani hazretleri bu fetvanın zaruret zamanında izin olduğunu, azimet ve din bütünlüğünün secde etmemek olduğunu, ecel gelince, ölümden hiçbir şeyin kurtaramayacağını söyledi ve secde etmeyi kabul etmedi. Çocuklarını ve talebelerini bırakıp sultana yalnız gitti. Kendisine yapılan iftiralara karşı sultana güzel ve doyurucu cevaplar verdi. Sultan yüksek hakikatleri anlayabilecek birisi olmadığı halde, neşelendi ve serbest bırakıp özür diledi. Hatta, sultana kendisine yapılan iftiraların asılsız olduğunu açık delillerle

anlatırken, orada bulunan ateşe tapıcı Hinduların büyük bir kumandanı, imam-ı Rabbani hazretlerinin dinde olan kuvvetini, sözlerini, lezzet ve kıymetini görerek Müslüman oldu.

Sultanın ikna olduğunu gören iftiracı sapıklar; "Bunun adamları çoktur. Sözleri bütün memlekette yürürlüktedir. Bunu serbest bırakırsak bir karışıklık çıkabilir" diyerek, uzun konuşmalardan sonra sultanı aldattılar. Sultan, imam-ı Rabbani hazretlerinin, memleketin en sağlam ve korkunç kalesi olan Guwalyar Kalesi'ne hapsedilmesini emretti ve hapsedildi. Bu hadiseye çok üzülen talebeleri sultana isyan etmek istediler. Bunu yapabilecek güçte idiler. Fakat imam-ı Rabbani hazretleri onları rüyalarında ve uyanık iken bundan men etti. Sultana hayır dua etmelerini emredip; "Sultanı incitmek bütün insanlara zarar verir" buyurdu. Kendisi de sultana hep hayır dua ediyordu. Sultanın veziri, koyu bir muhalif olduğundan, zindanda, imam-ı Rabbani hazretlerinin başına kardeşini tayin etmiş ve çok şiddetli davranmasını emretmişti. Bu görevli ise ondan çeşitli kerametler, üzülme yerine heybet, sabır ve hatta neşe görerek tevbe etti. Bozuk itikadını terk edip Ehl-i sünneti seçti ve halis talebelerinden oldu. Kalede hapis bulunan binlerce kâfir, onun bereketi ve sohbetleri ile Müslüman olmakla şereflendi. Birçok günahkâr tevbe etti. Hatta bazıları yüksek âlim oldu.

İmam-ı Rabbani hazretleri hapiste üç sene kaldıktan sonra, sultan yaptığına pişman oldu. Hapisten çıkarıp ikram ve ihsan eyledi. Hatta halis talebesinden ve sadık dostlarından oldu. Bir müddet, asker arasında kalmasını istedi. Sonra serbest bırakıp, hürmetle vatanına gönderdi. Hapisteki bu sıkıntılardan ve uğradığı dertlerden sonra, evvelce buldukları hallerin ve makamların binlerce üstünde derecelere yükselmiş olarak memleketine döndü. İmam-ı Rabbani hazretleri önceleri; **"Yetiştığım derecelerin üstünde, daha çok makamlar vardır. Onlara yükselmek celal sıfatı ile, sert terbiye edilmekle olabilir. Şimdiye kadar cemal sıfatı ile okşanarak terbiye edildim"** buyurmuştu. Talebesinden bir kısmına; **"Elli ile altmış arasında üzerime dertler, belalar yağacak"** buyurmuştu. Buyurduğu gibi oldu. O makamlara da yükselmek nasip oldu.

Müslümanların zayıf düştüğü, küfrün, sapıklığın, zulmetin, felsefecilerin ve sapık kimselerin her tarafı kapladığı bir zamanda, binlerce kâfir, çok sayıda fasık ve facir onun güzel hallerini görüp, sohbetini işitip tevbe ederek salih Müslüman oldu. Uzaktan yakından pek çok kimse, rüyada ve uyanık iken onu görerek yanına koşmuş, huzuruna geldiklerinde gördüklerini aynen bulmuşlardır. Âlim, salih, genç, ihtiyar binlerce kimse onu görüp, sohbetinde bulununca, feyz alarak kalbleri zikreder olmuştur. Huzurundaki pek çok talebeyi hallere, yüksek derecelere kavuşturmuştur. Her an kerametleri görülür feyz ve bereket yayardı. Kerametlerinin altı binden fazla olduğu bildirilmiştir.

Zamanının âlimleri, imam-ı Rabbani hazretlerine Sıla ismi ile hitap ettiler. Sıla, birleştirici demektir. Çünkü, o, tasavvufun İslamiyet'ten ayrı bir şey olmadığını İslamiyet'e uygun bir şey olduğunu ispat ederek, ahkam-ı İslamiye ile tasavvufu vasl etmiş, birleştirmiştir. Bir hadis-i şerifte; "Ümmetimden Sıla isminde biri gelir. Onun şefaati ile çok kimseler Cennete girer" buyurularak onun geleceği haber verilmiştir. Bu hadis-i şerif, imam-ı Süyuti'nin Cem'ül-Cevami kitabında vardır. İmam-ı Rabbani hazretleri bir mektubunda; "Beni iki derya arasında "Sıla" yapan Allahü teâlâya hamd olsun" diye dua etmiştir. Eshabı, talebeleri ve sevenleri arasında "Sıla" ismiyle meşhur olmuştur. Hadis-i şerifte müjdelenen "Sıla" ismini ondan evvel hiç kimse almamıştır.

İmam-ı Rabbani hazretleri, Müceddid-i elf-i sanidir. Yani hicri ikinci binin müceddididir. Eski ümmetler zamanında, her bin senede yeni din getiren bir resul gönderilirdi, yeni din öncekini değiştirip, bazı hükümleri kaldırırdı. Her yüz senede de bir Nebi gelir, din sahibi peygamberin dinini değiştirmez, kuvvetlendirirdi. Hadis-i şerifte, bu ümmete ise, her yüz yıl başında İslam dinini kuvvetlendiren bir âlim geleceği haber verilmektedir. Peygamber efendimizden sonra peygamber gelmeyeceğine göre, kendisinden bin sene sonra, İslam dinini her bakımdan ihya edecek, dine sokulan bid'atleri temizleyip, asr-ı seadetdeki temiz haline getirecek, zahiri ve batıni ilimlerde tam vâris, âlim ve arif bir zatın olması lazımdı. Hadis-i şerifler bunu bildirmektedir. Bu mühim hizmeti imam-ı Rabbani hazretleri yapmıştır.

Bütün İslam âlimleri, bu zatın imam-ı Rabbani hazretleri olduğunda ittifak etmişlerdir. Peygamberimizden tam bin sene sonra ilim ve irşad kürsüsüne mutlak olarak oturup, cihanı Resulullahın nurları ile aydınlattı. Bid'atleri temizleyip İslam dinini ihya etti. Onun zamanında Hindistan'da ve hatta bütün İslam âleminde baş gösteren sapık fikirler, bozuk inanışlar yayılmaya başlayıp, büyük fitneler çıkmıştı. Ayrıca tasavvufta vahdet-i vücudu anlatan sözler, Müslümanlar arasında çeşit çeşit şekillere sokuldu. Bu yüksek ve kıymetli bilgi anlaşılamadı.

Birçok cahil, büyüklerin sözlerinin manalarını anlamayarak zamanla dinden çıktı. İslamiyet'e karşı olanlar da bunu fırsat bilip, Müslümanları doğru yoldan ayırmak için çalıştılar. Böylece tasavvuf bilgileri ile İslamiyet'in hükümleri arasında ayrılık ve çatışma varmış gibi, ikisi birbirinden ayırmış gibi gösterilerek, Müslümanlar çeşitli isimler altında birbirlerinden ayrılmaya ve birbirlerine düşman edilmeye çalışıldı. İmam-ı Rabbani hazretleri başta vahdet-i vücud bilgileri olmak üzere, yanlış anlaşılana daha birçok meseleyi gayet açık bir şekilde izah ederek, insanların zihinlerini ve kalblerini, yanlış ve bozuk inanışlardan, bid'atlerden temizledi. Hakkı bătıldan ayırıp, Peygamberimizin hak ve doğru yol olduğunu haber verdiği Ehli sünnet itikadını her yere yaydı. Genç-ihthiyar herkes ve birçok âlim onun etrafında toplandı. Kendisine ilk defa (Müceddid-i elf-i sani) ismini veren, zamanının en büyük âlimlerinden Abdülhakim-i Siyalkuti'dir. O zamanın diğer büyük âlimleri de onu methedip övmüşlerdir.

Hace Muhammed Bakibillahın talebesinin en büyüklerinden ve en yüksek âlimlerden olan Seyyid Mir Muhammed Numan diyor ki: "İmam-ı Rabbani'ye tâbi olmayı hocam bana söyleyince, buna lüzum olmadığını anlatmak için; "Kalbimin aynası ancak sizin parlak kalbinizin nuruna karşı duruyor" dedim. Hocam sert bir sesle; "Sen, Ahmedi ne sanıyorsun? Onun, güneş olan nuru, bizler gibi binlerce yıldızı örtmektedir" buyurdu.

İmam-ı Rabbani hazretlerinin talebelerinin meşhurlarından olan Muhammed Haşim-i Keşmi şöyle anlatmıştır: "Bir gün Hazret-i İmamın huzurunda oturuyordum. Onlar marifetleri yazıyordu. Aniden bevl sıkıştırması sebebiyle kalkıp helaya gitti. Fakat hemen sūratle dışarı çıktı. Böyle sūratle helaya girip, hemen aceleyle dışarı çıkmalarına hayret ettim. "Bunun sebebi nedir?" dedim. Heladan çıkar çıkmaz su ibriğini istedi ve sol elinin baş parmağının tırnağını yıkadı ve ovaladı. Sonra tekrar helaya girdi. Bir müddet sonra çıkınca buyurdu ki: "Bevl sıkıştırdı, acele ile helaya girdim ve oturdum. Gözüm tırnağımın üzerine gitti. Üzerinde siyah bir nokta vardı. Kalem yazıyor mu diye kontrol etmek için bunu yapmıştım. Halbuki, o nokta Kur'an-ı kerimin harflerini yazarken kullanılırdı. Orada oturmayı doğru görmedim ve edep dışı buldum. Bevl sıkıştırmasından dolayı sıkıntı çektimse de, bu sıkıntı bir edebi terk etmenin vereceği sıkıntının yanında çok az geldi. Dışarı çıktım. O siyah noktayı yıkadım ve tekrar içeri girdim."

Bir gün, hafızlardan biri, kendi minderlerinden aşağı bir minder koyup üzerine oturarak, Kur'an-ı kerim okumaya başladı. İmam-ı Rabbani hazretleri bu durumun farkına varıp, hemen üzerinde oturduğu yüksek minderi bir kenara çekip yere oturdu. Hiçbir zaman Kur'an-ı kerim okumakta olan hafızdan yüksekte oturmazdı."

İmam-ı Rabbani hazretlerinin fıkıh meselelerinde ilmi çoktu ve her meseleye anında cevap verebilecek bir derecedeydi. Usul-i fıkihta da tam bir maharet sahibiydi. Fakat ihtiyatının çokluğundan, çoğu zaman kıymetli fıkıh kitaplarına başvururdu. Seferde ve hazarda bazı kıymetli fıkıh kitaplarını yanında bulundururdu. Onların bütün gayreti, müftabih yani fıkıh âlimlerinin üzerinde ittifak ettikleri fetvalara, daima uymaktı. Bazı fıkıh âlimlerinin caiz dediği, bazılarının mekruh dediği bir işte, o kerahet tarafını tercih eder ve o işi yapmazdı. "Bir meselenin yapılmasında ve yapılmamasında, helal ve haram olmasında ihtilaf olursa, yapılmaması ve haram tarafını tercih etmeyi mümkün olduğu kadar elden kaçırmamalıdır" buyururdu.

Muhammed Haşim-i Keşmi şöyle anlatmıştır:

"Seyyidlerden bir genç, medresede talebe idi. Onunla arkadaşlık ederdik. Bir gün ağlayarak yanıma geldi ve başından geçen bir hadiseyi anlattı. İmam-ı Rabbani hazretlerinin büyük bir kerametini görmüştü. Dedi ki: "Hazret-i Ali'ye karşı savaşanları, hele Hazret-i Muaviye'yi sevmezdim. Bir gece senin üstadın İmam-ı Rabbani'nin Mektubat'ını okuyordum. Okuduğum yerde; "İmam-ı Enes bin Malik buyurdu ki: "Hazret-i Muaviye'yi, sevmemek onu kötülemek, Hazret-i Ebu Bekri ve Hazret-i Ömeri sevmemek bunları kötülemek gibidir. Ona sövene, bunlara sövene verilen cezayı vermek lazımdır" yazılı idi. Bunu okuyunca, canım sıkıldı ve yerinde olmayan bir yazıyı buraya yazmış dedim. Mektubat'ı yere attım. Yatağıma uzandım. Uyudum.

Rüyamda, senin o büyük üstadın öfkeli ve kızgın bir halde yanıma geldi. İki mübarek elleri ile kulaklarımı çekti ve; "Ey cahil çocuk! Sen bizim yazdığımızı beğenmiyorsun ve kitabımızı fırlatıp, yere atıyorsun. Benim yazımı okuyunca şaşaladın ve inanmadın. Ama gel, seni bir zata götürüyüm de gör! Resulullah efendimizin eshabını sevmediğin için, aldandığını ondan işit" buyurdu. Beni çekerek, bir bahçeye götürdü ve kapisinde bırakıp kendisi yalnızca ilerledi. Uzakta görünen büyük bir odaya doğru yürüdü. Orada nur yüzlü, büyük bir zat oturuyordu.

Çekinerek ve saygı ile o zata selam verdi. Önünde diz çöküp oturdu. Ona bir şeyler söylüyor, beni gösteriyordu. Uzaktan bana bakışlarından benden bahsettiği anlaşılıyordu.

Biraz sonra senin o yüksek üstadın imam-ı Rabbani, kalktı. Beni çağırırdı. "Bu oturan zat, Hazret-i Ali'dir. İyi dinle! Bak ne buyuruyor" dedi. Yanlarına gidip, selam verdim. "Sakın, sakın! Resulullah efendimizin eshabına karşı, kalbinde bir dargınlık bulundurma! O büyüklerden hiçbirini, asla kötüleme. Aramızda muharebe şeklinde görünen işlerimizin, hangi iyi niyetlerle yapıldığını, biz ve o kardeşlerimiz biliriz!" dedi. Senin yüksek hocanın adını söyleyerek; "Bu zatın yazılarına da sakın karşı gelme!" buyurdu. Bu nasihatini dinledikten sonra, kalbimi yokladım. Bu husustaki tereddüdün ve soğukluğun, kalbimden çıkmadığını gördüm. Bu hâlimi hemen anladı. Öfkeleni. Senin yüksek hocana bakarak; "Bunun gönlü daha temizlenmedi. İyi bir tokat vur!" dedi. Şeyh hazretleri, kuvvetli bir tokat vurdu. Tokadı yiyince, kendi kendime; "Bunu sevdiğim için onlara düşmanlık etmişim. Halbuki kendisi onlara düşmanlığımdan bu kadar çok incinmektedir. Bu halden vazgeçmeliyim!" dedim. Kalbimi yokladım. Düşmanlık, kırgınlık kalmamış, tertemiz buldum. O anda uyandım. Şimdi de kalbim o kinden temizlenmiştir. O rüyanın, o sözlerin tadı, beni başka hale soktu. Kalbimde Allah'tan başka hiçbir şeyin sevgisi kalmadı. Senin yüksek hocan imam-ı Rabbani'ye ve onun yazdıklarındaki marifete inancım iyice arttı."

İmam-ı Rabbani hazretleri 1615 senesinde, elli üç yaşlarında iken, talebelerinden çok sevdiklerine; "Benim ömrüm ve hayatım hakkındaki kaza-yı mübremen altmış üç sene olduğunu ilham ile bana bildirdiler" buyurdu. Ve buna çok sevindi. Çünkü Peygamber efendimize tâbi olmasının çokluğu, yaş bakımından da uymakla belli oluyordu. Aynı zamanda bu hususta Hazret-i Ebu Bekir'e, Hazret-i Ömer'e ve Hazret-i Ali'ye de uymuş oluyordu.

1623 senesinde Ecmir'de iken; "Vefat etmemin yakın olduğuna dair işaretler, alametler görülmeye başladı" buyurdu. Serhend'de bulunan kıymetli oğullarına mektup yazıp; "Ömrümüzün sona ermesi yakındır" buyurdu. Babalarının hasreti ve ayrılığı ile yanan, evliyanın gözlerinin nuru kıymetli oğulları, bu mektubu alınca, babalarının bulunduğu yere hareket ettiler. Huzuruna kavuşunca, bir gün, bu yüksek oğullarını hususi odaya çağırdı. Buyurdu ki: "Kıymetli oğullarım, bu dünyaya hiçbir şekilde nazarım ve bağlılığım kalmadı. Öbür dünyaya gitmek icap ediyor, gitme ve yolculuk alametleri görünmeye başladı."

İmam-ı Rabbani hazretleri Ecmir seferinden Serhend'e dönünce, artık evinde inzivaya çekildi. Bir müddet, beş vakit namaz ve Cuma namazı hariç, evden dışarı çıkmadı. Nur ve esrar menbaı olan hususi odasına; Muhammed Haşim-i Keşmi'den, yüksek oğullarından, talebelerinden ve hizmetçilerinden iki üç kişi hariç, başkalarının girmesi çok nadir oluyordu. Halveti seçtiği günlerden bir gün, soğuk bir nefes çekip; "Şeyh-ül-islam'ın (Ebu Ali Dekkak'ın) meşrebi çok yükselince, meclisinde insan kalmadı" sözünü söyledi. Burada olduğu gibi, ömrünün sonuna doğru, imam-ı Rabbani hazretlerinin meşrebi de o kadar yüksek oldu ki, talebelerinin en yüksekleri bile onun yanında mektebe yeni başlayan küçük çocuklar gibi kalıyorlardı.

İmam-ı Rabbani hazretlerinin talebelerinden biri şöyle anlatmıştır:

"İmam-ı Rabbani hazretlerinin ömrünün son günlerinde, hasta olduğu sırada huzuruna çıkıp, birkaç günlüğüne memleketime gidip gelmek için izin istedim. "Birkaç gün dur!" buyurdu. Sonra tekrar arz edip; "Hemen gidip, döneceğim" dedim. "Birkaç gün sabret!" buyurdu. Fakat; "Gidip en kısa zamanda huzurunuzda döneceğim" deyince, izin verdi ve: "Sen nerede, biz nerede, ilkbahar nerede?" mısraını okudu. Bu sözünden birkaç gün sonra vefat etti.

Bu arada çok sadaka verdi ve büyük hayırlar yaptı. Esrar mahremlerinden, yakınlarından biri, bu sadaka ve hayratlarının çokluğunu görünce; "Bütün bu hayratlar, belaların giderilmesi için midir?" diye sordu. Buyurdu ki: "Hayır, belki de kavuşmak şevki ile bunları yapıyorum. Ve şu beyti okuyup gözlerinden sevinç gözyaşları döküldü:

"Vuslat günüdür sırdaşım âleme kucak açayım,
Bu devletin, bu nimetin sevinçlerini saçayım."

Muharrem ayının on ikinci günü buyurdu ki: "Bana bu dünyadan öbür dünyaya gitmeme kırk veya elli gün kaldığını bildirdiler. Mezarımı da gösterdiler." Bu sözleri dinleyenler üzüldüler ve şaşka kaldılar. Ciğerlerindeki yara yeniden tazeleni. O günlerde, oğlu Muhammed Said bir gün, imam-ı Rabbani hazretlerini ağlarken gördü. Sebebini sordu. Cevabında; "Allahü teâlâyâ kavuşmanın sevinci ile ağlıyorum" buyurdu. Yine oğlu; "Allahü teâlâ, bu işi, bu dünyada çok

sevdiklerinin isteğine bırakır. Madem ki, siz bu kadar çok istiyorsunuz, elbette gidersiniz" diye arz etti. Bu sözü söyleyen oğullarında bir değişme gördü ve buyurdu ki: "Muhammed Said! Allahü teâlânın gayretine dokunuyorsun." Oğlu; "Kendi hâlime üzülüyorum" dedi ve gayet samimi bir beyanla, dert ve elem dolu kalbini dışarı vururcasına; "Ey gönlümün süruru babacığım! Bize yaptığınız bu şefkatsizlik ve acımasızlık nedendir?" diye arz etti. Bunun üzerine; "Allahü teâlâ sizden sevgilidir. Ayrıca bizim size şefkat ve yardımlarımız, vefat ettikten sonra, bu dünyadakinden daha çok olacaktır. Çünkü bu dünyada, insanlık icabı bazen ister istemez yardım ve teveccüh tam olmuyor. Halbuki öldükten sonra, beşeri sıfatlardan tamamen ayrılma vardır" buyurdu. Bunu söylediği günden itibaren, o günleri saymaya başladılar. Şöyle ki, Safer ayının yirmi ikinci gecesi kalbleri hasta eshabına; "Bugün söylediğim günlerin kırkıncı günü geçmiş oluyor. Bakalım bu yedi-sekiz günde ne zuhur eder" buyurdu. Yine oğullarına buyurdu ki: "Şu arada hasıl olan birkaç günlük sıhhatte, Allahü teâlâ, Habibine tâbi olan bir insanda bulunabilecek bütün kemalatı bana ihsan eyledi." Oğullarının bu sözlerden kalbleri parçalandı. Çünkü, bu sözlerde Hazret-i Ebu Bekri Siddıkın; "Bugün dininizi tamam eyledim" âyet-i kerimesi gelince kalblerine gelen, yani Peygamber efendimiz vefat edecektir, ilhamından bir işaret bulunduğunu anladılar.

Safer ayının yirmi üçü Perşembe günü, dervişlere, kendi mübarek elleriyle elbiselerini taksim etti. Kendi üzerinde pamuklu, sıcak tutan bir elbise bulunmadığı için, havanın soğukluğu tesir edip, tekrar sıtma hastalığına tutuldu ve tekrar yatağa düştü. Peygamber efendimiz hastalıktan kurtulup, az bir zaman sonra tekrar hasta olmuşlar ve vefat etmişlerdi. İmam-ı Rabbani hazretleri, bu hususta da ittiba'ı (uymayı) kaçırmadı. Bu hastalıktan evvel hizmetçilerinden birine; "Mangal için şu kadar liralık kömür al!" buyurdu. Biraz sonra tekrar yanına çağırarak; "Söylediğimin yarısı tutarında kömür al, çünkü bir ses kalbime, o kömürleri yakacak kadar zaman kalmadı diyor" buyurdu. Kömürün bir kısmını kendisi için ayırıp, diğerini çocuklarına gönderdi. Kendisine ayrılmış olan miktar, vefat ettiği gün tamamen bitmişti. Bu hastalık zamanında, yüksek ilimleri, çok fazla olarak kendi yüksek oğullarına anlattı. Bir gün ince hakikatleri beyanda o kadar uğraşüyor ve bunun için o kadar konuşuyordu ki, kıymetli oğulları Hace Muhammed Said; "Hazretinizin hastalığı bu kadar konuşmanıza elverişli değildir, bu marifetlerin beyanını bir başka zamana bıraksanız nasıl olur babacığım?" diye arz etti. Bunun üzerine; "Ey oğlum! Daha zaman ve fırsat var mı? Biliyorum ki, bir başka vakit, bu kadarını söylemeye de kuvvet ve kudret bulamıyacağım" buyurdular.

Bu günlerde hastalığı şiddetli olmasına rağmen cemaatle namaz kılmayı terk etmedi. Ancak son dört-beş gün, yalnız başına namaz kıldı. Duaları, tesbihleri, salevatları, zikri ve murakabeyi, hiçbir eksiklik olmadan yapıyordu. Dinimizin ve hocalarının yollarının inceliklerinden hiçbirini terk etmiyordu. Bir gece, gecenin üçüncü yarısında kalkıp abdest aldı. Teheccüd namazını ayakta kıldı ve; "Bu bizim son teheccüdümüzdür" buyurdu.

Vefatından biraz önce, kendinden geçme hali görüldü. Büyük oğlu, bu kendinden geçme halinin çokluğu, hastalığın şiddetinden mi, yoksa istiğrak (nurlara gömülme) sebebi ile midir, diye arz etti. Cevabında; "İstiğrak sebebi iledir. Çünkü, bazı çok yüksek haller görünüyor. Bunun için onlara teveccüh ediyorum, tâ ki hepsini oldukları gibi görebileyim ve bunlarla her şeyim tamam ve kâmil olsun" buyurdu. Bu derin sırlardan kısaca yüksek oğullarının kulaklarına fısıldadı. Bu kendinden geçme halinden kurtulunca, ciğeri yaralı, kalbi yanık talebelerine elveda sözünü hatırlatan, vasiyetlerini söylemeye başladı. Bu vasiyetlerin çoğu; mutabeata, Peygamberimize tâbi olmaya teşvik, sünnete yapışma, bid'atten kaçınma, zikir ve murakabeye devam etme hakkında idi.

Buyurdu ki: "Sünnete çok sıkı sarılmak lazımdır." Bu sözleriyle de Peygamber efendimize uymak istemişlerdi. Çünkü, Peygamber efendimiz vefat edecekleri zaman böyle nasihat etmişlerdi. Abbad bin Sariye'den, Tirmizi ve Ebu Davud şöyle rivayet eder: "Resulullah efendimiz bize vaaz ediyordu. Bu vaazdan kalbler ürperiyor. Gözler yaşarıyordu. Dedik ki: "Ya Resulallah! Bu sözleriniz veda vaazına benziyor, bize vasiyet ediniz." Resulullah aleyhisselam buyurdular ki: "Size vasiyetim olsun: Allah'tan korkunuz, bir köle bile emr-i ilahiyi bildirse dinleyiniz ve yapınız. Yaşayanlarınız çok şeyler görecek. O zaman benim ve Hulefa-i raşidinin sünnetine gayet sıkı sarılınız, onu elden kaçırmayınız. Dinde bid'atten çok sakınınız. Çünkü bütün bid'atler dalalettir, sapıklıktır."

İmam-ı Rabbani hazretleri vasiyetine devamla şöyle buyurdu: "Dinimizin sahibi Resulullah efendimiz, nasihatlerin en incelerini bile; "Din nasihatı" hadis-i şerifi gereğince ihmal etmediler. Dinimizin kıymetli kitaplarından, tam tâbi olmak yolunu öğreniniz ve bununla amel ediniz.

Vefat ettiği Safer ayının yirmi dokuzuncu Salı günü, gece kendine hizmet eden hizmetçilerine; "Çok zahmet çektiniz, bu sizin son zahmetinizdir" buyurdu.

Sedirin üzerine yatınca, sünnet üzere sağ elini sağ yanağının altına koyup, zikirle meşgul oldu. Büyük oğlu Muhammed Said, babasının sık sık nefes aldığı görünce; "Hâl-i şerifiniz nasıldır babacığım?" diye arzetti. "İyiyim ve kıldığım o iki rekât namaz kâfidir" buyurdu. Bundan sonra bir daha konuşmadı. Yalnız Allahü teâlânın ismini söyledi ve biraz sonra da vefat etti.

Peygamberlerin büyüklerinin çoğunun son sözleri namaz olmuştur. Bu hususta da Peygamberlerin Serverine tâbi oldu. Vefatı 1624 senesi, Safer ayının yirmi sekizi, güneş hesabı ile yirmi dokuzu, Salı günü kuşluk vakti vaki oldu.

O ay yirmi dokuz gün idi. Peygamber efendimizin vefat ayı olan Rebiül-evvel ayının ilk gecesi, Peygamber efendimizin huzuruna kavuştu. Hastalık ve humma çektiği günler, yaşının sene adedi kadar olup, altmış üç gün idi. Hadis-i şerifte; "**Bir günlük humma, bir senenin kefaretidir**" buyuruldu. Çektikleri hastalık, bu hadis-i şerifin manasına uygun oldu.

İmam-ı Rabbani hazretlerinin nurlu bedeni yıkama tahtasının üzerine konulup, elbiseleri soyulunca, orada bulunanlar hazret-i İmamın namazda olduğu gibi ellerini bağladığını gördüler. Sağ elinin baş parmağı ve küçük parmağını, sol elin bileğinde halka yaptı. Halbuki, oğulları vefatından sonra, kollarını düzeltip uzatmışlardı. Yıkama tahtasına yatırırken, tebessüm etti ve bir müddet bu şekilde kaldı.

Yıkayıcı, mübarek ellerini açıp düzeltti. Sol tarafa yatırdı, sağ tarafını yıkadı. Sağ tarafa yatırıp sol tarafını yıkayacağı zaman, orada bulunanlar, velilik kuvvetinin bir alameti olarak, zayıf bir hareketle ellerinin hareket ettiğini, bir araya geldiğini ve eskisi gibi tekrar sağ elinin baş ve küçük parmaklarının, sol elinin bileğinde halka yaptığını gördüler. Halbuki sağ tarafa yatınca, sağ elin sol el üzerine gelmemesi icap ederdi. Bununla beraber öyle bir kuvvetle sol elini tutmuştu ki, ayırmak ve çözmek mümkün değildi. Kefene sardıkları zaman, yine ellerinin bağlandığı görüldü. Bu hal iki-üç defa vaki oldu. Nihayet oradakiler, bunda derin bir mana ve gizli bir sır olduğunu anlayıp, bir daha ellerini açmaya uğraşmadılar ve oğulları Hâce Muhammed Said; "Madem ki, muhterem babam böyle istiyor, böyle bırakalım" buyurdu. Peygamber efendimiz hadis-i şerifte; "**Yaşadıkları gibi ölürler**" buyurdu. Bu, Allahü teâlânın büyük bir ihsanıdır. Dilediğine ihsan eyler. Onun ihsanı boldur.

İmam-ı Rabbani hazretlerinin cenaze namazını, oğlu Hâce Muhammed Said kıldırdı. Vefatında 63 yaşında idi. Serhend'de evinin yanında defnedildi. Daha sonra Afganistan padişahı Şah-i Zaman, kabri üzerine büyük ve çok sanatlı bir türbe yaptırdı.

Büyük oğlu Muhammed Said buyurdu ki:

"Yüksek babamı, vefatından sonra rüyada gördüm. Allahü teâlânın kendisine verdiği büyük nimetlerden tam neşe ve sevinçle anlatıyordu ve bununla iftihar ediyordu. Kendisine; "Canım babacığım, şükür makamından hiç kimseye bir nasip verdiler mi?" diye arzettim. "Evet, beni de şükredenlerden eylediler" buyurdu. Arzettim ki, Kur'an-ı kerimde mealen; "Şükreden kullar azdır" buyuruluyor. (Sebe' suresi: 13) Bu âyet-i kerimeden anlaşılan, bu cemaatin, Peygamberler olduğudur. Yahut da Peygamberlerin en büyük eshablarıdır. Hazret-i Ebu Bekri Sıddık gibi deyince; "Evet, öyledir. Fakat beni hususi bir ihsan ve inayetle, o cemaate dahil eylediler" buyurdu.

Eserleri:

1) Mektubat: İslam âleminde imam-ı Rabbani'nin Mektubat'ı kadar kıymetli bir kitap daha yazılmamıştır. Mektubat, üç cild olup, beş yüz yirmi altı mektubunun toplanmasından meydana gelmiştir. Kelâm ve fıkıh bilgilerini, tasavvufun marifetlerini açıklayan uçsuz bir derya gibi eşsiz bir eserdir.

Mektubat'ın birinci cildi 1616 senesinde talebelerinin meşhurlarından Yar Muhammed Cedit-i Bedahşi Talkani tarafından toplanmıştır. Birinci cildde 313 mektup vardır. Bu cildin son mektubu, Muhammed Haşim-i Keşmi'ye yazılmıştır. İmam-ı Rabbani hazretleri birinci cildin son mektubunu yazınca; "Muhammed Haşim'e gönderilen bu mektupla resullerin, din sahibi peygamberlerin ve Eshab-ı Bedr'in sayısına uygun olduğundan, üç yüz on üç mektupla birinci cildi burada bitirelim" buyurmuştur.

İkinci cildi ise 1619 senesinde yine talebelerinden, Abdülhay Pütüni tarafından toplanmıştır. Bu cildde Esmâ-i hüsnâ yani Allahü teâlânın hadis-i şerifte geçen doksan dokuz ismi sayısınca doksan dokuz (99) mektup vardır.

Üçüncü cild de imam-ı Rabbani hazretlerinin vefatından sonra 1630 senesinde talebelerinden Muhammed Haşim-i Keşmi tarafından toplanmış olup, bu cildde de Kur'an-ı kerimdeki surelerin sayısınca yüz on dört (114) mektup vardır. Her üç cildde toplam beş yüz yirmi altı (526) mektup vardır. İmam-ı Rabbani hazretlerinin vefatından sonra on mektubu daha üçüncü cilde ilave edilmiştir. Böylece toplam mektup adedi (536) olmuştur.

Mektubat'daki mektupların birkaçı Arabî, geri kalanların hepsi Fârisidir. Çeşitli zamanlarda basılmıştır. [Mektubatın birinci cildi Mektubat Tercemesi adı altında Hakikat Kitabevi tarafından yayınlanmıştır. İkinci ve Üçüncü cildlerdeki mektuplardan da bir kısmı Hakikat Kitabevi yayınlarından olan Tam İlmihal Seadet-i Ebediyye kitabında yayınlanmıştır. Bu kıymetli eserler, www.hakikatkitabevi.com adresinden okunabilir ve temin edilebilir.]

2) Redd-i Revafid: Fârisi olup, Rafızileri reddeden bu kitabın Türkçesi, (Hak Sözü'nün Vesikaları) kitabında, bir bölüm olarak, Hakikat Kitabevi tarafından yayınlanmıştır. Arapça'ya da tercüme edilmiştir.

3) İsbatün-Nübüvve: "Peygamberlik nedir?" adı ile Türkçeye tercüme edilmiştir. Hak sözün Vesikaları kitabı içinde bir bölüm olarak yayınlanmıştır. Ayrıca Arapça, İngilizceye ve Fransızcaya da tercüme edilmiştir.

4) Mebde' ve Me'ad

5) Adab-ül-Müridin

6) Ta'likat-ül-Avarif

7) Risale-i Tehliliyye

8) Şerh-i Ruba'ıyyat-ı Abd-il-Baki

9) Mearif-i Ledünniye

10) Mükâşefat-ı Gaybiyye

11) Cezbe ve Süluk Risalesi